

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած է, ամբողջ 11րդ շրջանի (95 օգոստոս—96 մայիս) բաժնորդագիրն է 20 ֆր. կանխիկ, կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 1/2 ֆր. հաշուելով և 1896 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. POUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

ԺԱՍՏԻ ԹԻՒ 39

1895 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14

1895 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2 (Հ.Տ.)

ԵԱՐԱԾ

Կը հրատարակուի Ն. ԱՆՔՐ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդղիմ:

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԱՍՏԻՇՐՁԱՆԻՆ

(1895 ՕԳՈՍՏՈՍ — 96 ՄԱՅԻՍ)

Անոնք որ Կը տարելը շանի ԸՊ. կղբէն (1895 օգոստոս) բաժնորդագրուած են և կուզեն շարունակել մինչեւ այս շրջանի վերջը (1896 մայիս 31 Ն. Տ.), կը պարտին վճարել ամբողջ շրջանին համար բաժնորդագիրն 20 ֆրանգ միայն զոր կարող են նաեւ մաս առ մաս վճարել կանխիկ:

Այսուհետեւ 11րդ շրջանի սկզբէն բաժնորդագրութիւն չընդունուի: Հարելի է բաժնորդագրուիլ 1895 զեկտեմբեր ամսէն և կամ ունէ ամսի գլխէն (Ն. Տ.) սկսելով քանի ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 1/2 ֆրանգի հաշուով և 1896 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:

Անոնք որ կը փափաքին Արմենիան ստանալ, բայց կարողութիւն չունին ամսական 2 1/2 ֆրանգ լրագրի վճարելու, ամսական մէկ ֆրանգի հաշուով կարող են բաժնորդ գրուիլ քանի ամսի համար որ ուզեն, 1896 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով և տարեկան 20 ֆրանգ կամ ամսական 2 1/2 ֆրանգ վճարողութիւնը ծանօթ եղող մի բաժնորդի ծրարին մէջ գրուելով իրենց թերթ առանց հասցէի: Բաժնորդագիրը կանխիկ պէտք է ղրկեն, գէթ մէկ մէկ ֆրանգ հասցունելով մեզ կանոնաւորապէս ամեն ամսի սկիզբը, եթէ չեն կարող մի քանի ամսականը մէկէն ղրկելու:

Կը խնդրուի մեր հին բաժնորդներէ որ իրենց բաժնորդագրութիւն վերանորոգած ժամանակ իրենց զբ. կուած Երվանկայի վերջին թիւերէ մէկի գօտին որի վրայ հասցէն գրուած է, իրենց նամակի մէջ գնելով ղրկեն մեզ և Այս կերպով չփոխութիւնները առջեւ կառնուի իրենց անուն վերադառնալով արձանագրուած ժամանակ: Նոյնպէս եթէ մէկը ուզէ իր հասցէ փոխել, անպատճառ պէտք է որ իր նոր հասցէի հետ մեզ ղրկէ նաեւ իր հին հասցէ որով կատարուի լրագիրը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Թիւրքիանէ (Կ.պոլիս). — Նամակ Թիւրքիանէ (Տիգրանակերտ). — Քիւմալի կոտորածը. — Տեղեկագիր Խարբերդէն. — Կոտորածներ երկիւղ Զմիռնի մէջ. — Կոտորածներ եւ անկարգութիւններ Թիւրքիայի մէջ. — Պահակ շրջաններ Գիւմրիէն. — Քիւմալի Սայիտ փաշայի միջադէպը. — Ճիւղտի վիճակը եւ Բիւսպուստանի վրայ յարձակման լսողութիւնը. — Նախապաշտօնները Արմենիայի մէջ. — Թիւրքիանէ լուրեր. — Արտասահմանի լուրեր:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱՆԻՆ

Կ.պոլիս, նոյ. 25/7 դեկտ. 95

Այլ չափազանց եղաւ Հայուն տատառապանքը. Հայ երիտասարդ չմիաց որ բանտին մէջ տեղ մը չբռնէ: Պղտիկ կասկած մը իրեն վրայ հրաւիրող եւ բնաւորաբար մը անմիջապէս կը պաշարուի լրտեսներէ և կը փոխադրուի ոստիկանատան բանտը:

Նոր կոտորածի վախ մ'ալ սկսած է տիրել և ամեն ոք զգուշ կը սպասէ զայլիք վտանգէն խոյս տալու:

Իմացուեցաւ որ խուլթիկցի Գ. Ղոս և Վանի Բերդակի գիւղացի Օհան խեղդուած են ոստիկանութեան բանտին մէջ: Տեղեկութիւն տրուեցաւ անգլիական դեսպանին, որու դիմումներուն արդիւնքն անձանթ կը մնայ դեռ:

Նախորդ Մեծ Եպարքոս Սայիտ փաշան զգալով որ իր կեանք վտանգի մէջ է, փախած ապաստանած է անգլիական դեսպանատունը, որուն շուրջը հարիւրաւոր լրտեսներ շրջապատեցին որ գուրս ելնելով Եւրոպա չփախչի: Դեսպանը բողոքեց այդպիսի ձանձրացուցիչ պաշարման մը դէմ ատոր վրայ լրտեսները տեղափոխեցան մօտակայ հանրատուններուն մէջ: Երէկ Սուլթանի կողմէն երկու նախարարներ մի քանի անգամ գնացին Սայիտ փաշային համոզելու որ իր տուն վերադառնայ. բայց Սայիտ փաշան չէ հա որուեր:

Լուր կը պտտուի Կ.պոլիսի մէջ թէ Այսթանի վալի և նախորդ Եպարքոս Քեհամիլ փաշան ալ անգլիական մարտանաւ մը փախեր ապաստանելու (1):

(1) Այս լուր թէեւ 3 օր առաջ ելրո

Ղալաթիոյ եկեղեցին այս միջոցին կը գտնուին 150 հոգի որոնք հոն գընացած ապաստանած են, տեսնելով որ ապահովութիւն չկայ քաղաքին մէջ: Եթէ այսպէս շարունակուին ձերբակալութիւններն ու բռնութիւնները, կը վախցուի որ Կ.պոլիս հանդարտութիւնը նորէն խախտուի: Կը կարծուի որ յեղափոխականները նորէն ցոյց մը կընեն, կամ շատ հանդարտութեամբ կը հաւաքուին նորէն եկեղեցիները և կամ գէնքով իրենք զիրենք պաշտպանելու կենն. այս վերջին կերպը անյարմար կը գտնեն Կ.պոլիս բնակող հայերը:

Արեւելք մէկ օր դադարէ յետոյ սկսած է նորէն հրատարակուիլ նոյն իսկ ոստիկանութեան նախարարութեան հրաման գալով մինչդեռ ըստ օրինի տպագրական տեսչութիւնն է որ կը դադարեցունէ կամ կարծուէ հրատարակուիլ:

ՊԻԾԱԿ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱՆԻՆ

Տիգրանակերտ, 17/29 հոկտ. 95

Տեղւոյս Առաջնորդական Տեղապահ Գեր. Եղեկիէ վարդապետը՝ որ ջարդին գնացած էր այդտեղի ազգային խնդիրները կարգադրելու, իւր տեղէն գնացող յատուկ պատուիրակութեան վրայ վերադարձաւ քաղաք, հոս տիրող յուզումը հանդարտեցնելու համար որուն ծագման առիթ տուաւ վալիի կողմանէ սուլթանին ուղղուած մի գոհունակութեան ուղերձը քաղաքի մի քանի անձանց բռնի ստորագրել տալը:

Ներկայ խառնակութեանց վէջ հետեւեալը նկատի առնելով տեղւոյս հոյ երիտասարդութիւնը Առաջնորդական տեղապահի տեղս վերադառնալով:

պահան լրագիրներին ալ հեռագրուած էր. բայց կը հերքուի երէկ եկած հեռագիրներով որոնք կիմացուեն թէ Սուլթանը 50 000 ֆրանգ արժող մի համբիջ (ըլ զպիճ) և մի գումար նուէր ղրկել է Քեհամիլ փաշային և իմացուցեր է իրեն նաեւ թէ իր թոշակ տարեկան 125,000 ֆրանգի բարձրացուցած է: Մինչեւ իսկ լուր կայ թէ Քեհամիլ փաշան նոյն Մեծ Եպարքոսութեան պաշտօնին պիտի կոչուի:

Խմբ.

Նախէն առաջ մի հեռագիր ուղղեց պատրիարքարան ներկայ կացութիւնը ծանուցանելով թէ այդտեղ բոլոր քրիստոնեայններ իրենց եկեղեցիներ և խանութներ գոցած են, թէ ժողովուրդը յուզեալ վիճակի մէջ է և արկնա հեղութիւն կը սպառնայ: Այս հեռագիր այդ օր երեք անգամ ղարնել տուին, բայց ոչ մի պատասխան ստացուեցաւ: Շաբաթ ու կիրակէ անցան. երկուշաբթի օր (սեպտ. 25/7 հոկ.) Ասորի կաթողիկոսը եկեղեցին հաւաքուեցան քաղաքի մէջ գտնուող մի քանի նշանաւոր անձինք աշխարհական թէ եկեղեցական, նոյնպէս վալի փաշայի փոխանորդ և կարգ մը զապթիաներ: Ժողովուրդը իմանալով ասոնց հաւաքումն, անմիջապէս իր պատրաստած հանրագրութիւնը տարաւ այդտեղ ատոնց ալ ստորագրել տալու, որոնք Սուլթանի համար գոհունակութիւն յայտնող մի հանրագիր ստորագրած էին. այստեղ ատոնք կը մերժեն ժողովրդին պատրաստած հանրագրութիւնը կնքել ի ներկայութեան վալիի փոխանորդին և զապթիաներուն, բայց տեսնելով ժողովրդին զայրոյթը՝ կը կնքեն բացի հռովմէադաւան հայոց քահանայ Հայր Անդրէասէն, որս ալ վերջապէս կը ստիպուի ստորագրել տեսնելով ժողովրդին յուզումը: Բայց այս միջոցին ոստիկանները միջամտելով կռիւը կսկսի. թէ ոստիկանները և թէ՛ Տէր Անդրէաս ծեծ կերան առանց արիւնհեղութեան և փախուստ տուին: Ժողովուրդը իւր հանրագրութիւնն առաւ դարձաւ Ս. Կիրակոս եւ կեղեցին ուր քանի մը անգամ զանգաղ հնչեցունելով բոլոր ժողովուրդն այդտեղ հաւաքեցին, լուր մ'ենելով թէ զօրքը պիտի յարձակի ժողովրդին վրայ և իրենց պատրաստած հանրագրութիւնն իրենց ձեռքէն պիտի ելնէ. բայց այս լուրին տակը չելաւ, զուր տեղը ժողովուրդը խռովեցաւ: Այդ գրչեր ամբողջ երիտասարդութիւնը վերուած եկեղեցին անցուց. հետեւեալ օրը, երեքշաբթի սեպտ. 26/8 հոկ. լուր ելաւ թէ վարդապետը կուգայ. 10ի չափ ոստիկաններ զրկուած էին իրեն դիմաւորելու. ժողովուրդէն մի մաս խորհելով թէ մի գուցէ ոստիկանները վարդապետը տանին վալիին գնաղը և այդտեղ բռնի իրեն կնքել տան Սուլթանին հա-

մար զրկուելիք ուղերձն, մի խումբ
զինուած երիտասարդներ վարդապե-
տին դալիք ճամբան գնացին սպասե-
ցին, բայց վարդապետը ուղղակի ե-
կեղեցին եկաւ. նոյն պահուն վալին
փոխանորդն ալ եկեղեցին գալով հը-
րաւիրեց տեղապահ Հայրը վալի փա-
շային հետ տեսակցելու, բայց Հայր-
Սուրբն իւր խիստ յոգնած լինելը
պատճառ բռնելով, խոստացաւ յա-
ջորդ օր կէս օրէն վերջ ալցելի վալի
փաշային : Այդ գիշեր (սեպտ. 26) բո-
լոր ազգերու առաջնորդները հաւա-
քուեցան Ս. Կիրակոս եկեղեցւոյ ա-
ռաջնորդարանը և կրկին խորհելով
ներկայ խառնակ կացութեան վրայ՝
որոշեցին բոլոր ազգերու կողմէն մի
հեռագիր զրկել Կ.պօլիս Հայոց պատ-
րիարքարանը յայտնելով թէ վալի կող-
մէն զրկուած ուղերձը բռնի կնքուած
է և ժողովրդին իսկական կամքը և իր
գրութիւնը յայտնող հանրագրու-
թիւնն ի մօտոյ Ձեզ կը զրկուի. այս հե-
ռագիրը բոլոր պետերը կը ստորագ-
րեն. նորէն Հայր Անդրէաս և Ասորի
կաթողիկոսներու եպիսկոպոսը թէ և նախ
կընդդիմանան կնքելու, բայց վերջա-
պէս զինան ստորագրելու : 10 զի-
նուած երիտասարդներ և Տէր Գրի-
գոր Հէքիմեանս զիշերը առնելով սոյն
հեռագիր հեռագրատուն տարին. միւս
օրը առոր պատասխանը ստանալու
համար Եղեկիէլ Հայր Սուրբը հեռա-
գրատուն գնաց, քանիցս հեռագիր
տուաւ գիտնալու համար թէ նախորդ
գիշերը զրկուած հեռագիրն ստացա՞ծ
էր Սրբազան Պատրիարքն. բայց ա-
ւա՛ղ, Կ.պօլսէն լուր չը կար, մեր
Հայր Սուրբը յուսահատ գնաց վալի
փաշային քով և պահանջեց որ իր
տուած հեռագիրները զարնուին Կ.
պօլիս, վալին պատասխանեց որ եր-
թայ ժողովուրդը համոզէ եկեղեցի-
ներն ու խանութները բանալու. վար-
դապետը կը պատասխանէ թէ ինք չէ
կարող ժողովուրդը հանգարտեցնել և
թէ ինք տեղի չէ տուած այս յուզման
քանի որ քաղաքէն բացակայ էր. Այն
ատեն վալին կը սպառնայ վարդապե-
տին թէ ինք վաղը զօրքով կարող է
ժողովուրդը հանգարտեցնել և եկե-
ղեցիներն ու խանութները բանալ
տալ. վարդապետը գիտել կուտայ որ
եթէ զօրքերը միջամտեն մեծ արիւն-
հեղութիւն յառաջ կուգայ, աւելի ա-
ղէկ կը լինի ժողովուրդը ինք իրեն
թողուլ, Միւս օրը վարդապետը աչ-
խատեցաւ համոզել ժողովուրդը որ
ամեն մարդ իր գործին վերադառնայ,
բայ ժողովուրդը մտիկ չըրաւ : Մինչև
ուրբաթ օր զրկուած հեռագիրներու
պատասխանը դեռ չէր եկած. Հայր
Սուրբը նորէն անձամբ գնաց հեռա-
գրատուն Սրբազան Պատրիարքին
հետ խօսելու համար, բայց առանց
ոեւէ լուր ստանալու յուսահատ ա-
ռաջնորդարան վերադարձաւ : Վեր-
ջէն գաղիական հիւպատոսը լուր զըր-
կեց որ զուր տեղը հեռագիրն չը
տան, վալն զի չեն հասցնել Գատրի
արքին ձեռքը : Ժողովուրդը համո-
զուելով տեղապահ Հօր խօսքէն յըր-
ուեցաւ մատմբել և խանութները
բացին եկեղեցիներն ու վարժարան-

ները գոց պահելով : Անցեալ շաբթուն
միայն Սրբազան Պատրիարք Հօրմէն
եկաւ մեր հեռագրին պատասխանը ո-
րով կը ծանուցանէր թէ ժողովուրդն
իր գործին թող վերադառնայ, ինքն
կաշխատի իրենց համար : Այս հեռա-
գրին օրինակը անմիջապէս բոլոր ազ-
գերուն զրկուեցաւ. ժողովուրդը հան-
գարտեցաւ և այս անգամ բոլոր մար-
դիկ իրենց գործին դարձան եկեղե-
ցիներն ու խանութները բանալով
խաղաղութիւնը վերահաստատուե-
ցաւ :
Այս խառնակութեանց տեղի
տուող մեր այն թրքասէր իշխան ա-
ղաներն որոնք կամաւ այդ ծանօթ ու-
ղերձը ստորագրած էին, դեռ պա-
հուած կը մնան. հարկահաւաք Ղու-
կաս Էֆէնտին որ մի հանրածանօթ
դաւաճան է, այդ խառնակութեանց
միջոցին ժողովրդին ձեռքն ինչալով
լաւ ծեծ մը կերաւ. վերջէն զինքն
քանի մը բարեպաշտ անձինք աղատե-
ցին, եթէ ոչ, գուցէ ծեծի տակ կըս-
պանուէր. նոյնպէս Մինասեան Օհան-
նէս Էֆէնտի կոչուած ազգադաւան դեռ
պահուած կը մնայ : Ժողովրդի այս
արդարացի զայրոյթէն գուր բարձ-
րացուցած միջոցին պատահեցան մաս-
նակի դէպքեր որոնք գործը վիժեց-
նելու բնութիւն ունէին, բայց շնորհիւ
լուրջ և շրջահայեաց այն Ձեզ ծանօթ
անձանց, ժողովուրդը մինչև վերջ
կազմ և կանգուն մնաց :
Թուէս մի քանի օր առաջ կառա-
վարութիւնը սկսաւ ձերբակալու-
թեանց. հանդարտութիւն տիրելէ
վերջ մի քանի մահմետական սրիկա-
ներ և ասոնցմէ երեք անգամ աւելի
Հայեր բանտարկեց. ժողովուրդը նո-
րէն ոտքի պիտի ելէր, բայց կառա-
վարութիւնը ամենէն երաշխաւոր առ-
նելով արձակեց անցեալ երկուշաբթի
(հոկ. 9/21). չը գիտցուեցաւ այս
ձերբակալութեանց պատճառն ի՞նչ էր :
Այժմ կը խօսուի թէ Թուրքերը քը-
րիստոնեաները պիտի ջարդեն և այս
լուր թրքական պաշտօնական շրջա-
նակներէ դուրս ելած է. ուրիշ ան-
գամներ ալ խօսած են այսպիսի կոտո-
րածի մը վրայ. տեսնանք այս անգամ
ի՞նչ պիտի պատահի :
Չմոռնամ յիշել որ այս տեղի (ոչ
կաթողիկ) Ասորիներու Առաջնորդ ե-
պիսկոպոսը պապականութիւն ընդու-
նեց անցեալ շաբթուն, գաղիական
հիւպատոսարանի պաշտպանութիւնը
վայելելու համար. Այս եպիսկոպոսին
և իրենց նորապատկ կաթողիկոս պատ-
րիարքին միջեւ մեծ մրցում կար կա-
թողիկոսական ընտրութեան ժամա-
նակ. կաթողիկոսը աւելի թրքասէր
մէկն է, հայկական ալ ճգնաժամին
մէջ նա կը խորհի որ կառավարու-
թիւնը շոյիւրով աւելի առանձնաշէն
հումներ ձեռք բերէ. իսկ Առաջնորդ
եպիսկոպոսը աւելի ժողովրդի շահն
խորհողներէն է. այս պարագային
մէջ Հայոց առաջնորդարանին հետ
համերաշխ գործեց : Իր պատրիար-
քէն ամբա տանուեցաւ իր անհաւա-
տարիմ ոք. ուստի կառավարութիւն
ուղեց զինքն ձերբակալել և զրկել
աքսոր. բայց սա խմանալով իր վրայ

եղած ամբաստանութիւնը, անմիջա-
պէս ապաստանեցաւ գաղիական հիւ-
պատոսարանը, ուր և ընդունեց պա-
պականութիւնը պատրիարքին գե-
րիշխանութենէն ազատուելու համար :
Այն իրիկուն երբ Հայոց առաջնորդա-
րանը բոլոր ազգերէ համագումար
մի ժողով տեղի ունեցաւ յիշեալ ե-
պիսկոպոսը մեր եկեղեցին գալու ժա-
մանակ ճամիլ փաշայի տան առջեւէն
անցած պահուն վրան երեք անգամ
հրացան արձակուած էր. բարեբաղ-
դաբար ոչ մի գնտակ իրեն դպած էր.
բայց ստիպուած էր ետ դառնալ. յե-
տոյ Հայոց առաջնորդարանը իմա-
ցուելով իր չգալուն պատճառը, զի-
նուած երիտասարդներու մի խումբ
գնաց զինքն ապահով առաւ եկաւ :

ՔԷՄԱԽԻ ԿՈՏՈՐԱԾԸ

Քեմախէն կը հաղորդեն մեզ հետե-
ւեպիսկոպոսը :
Հաղի վերջին կոտորածէն սթա-
փեր էինք մի քիչ ու ասոր պատճա-
ռած կորուստներուն ցաւը դեռ մեր
սրտերէն չիջնուած, ահա նոր ջարդ մը
եկաւ լրացնել մեր թշուառութիւնը :
Հոկտեմբեր 14/26ին առաւօտեան
մուլթն ի լուսին երբ արթնցանք, պա-
շարուած էինք հաղարաւոր Քիւրտե-
րէ, որոնք կարկուտի նման գնտակ կը
տեղացնէին մեր գլխուն : Գիւղէն 150ի
չափ երիտասարդներ սկսան պատաս-
խանել սակայն ակոս, իրենց ձեռքի
զէնքերը երկփողեան օրսի հրացան-
ներ էին ու գնտակները կէս ճամբան
կը մնային, մինչդեռ Քիւրտերուն զէն-
քերը Մարթինի հրացաններ էին :
Թշնամին տեսնելով որ մերիններու
գնտակները մինչև իրեն չեն հասնիր,
աւելի մօտեցաւ գիւղին այն պահուն
երբ մեր տղայոց վառօդը արդէն ըս-
պառած էր. սակայն դարձեալ չէին
համարձակիր գիւղը մտնալ : Այսպէս
6 ժամ տեւեց կռիւը. ժամը 7ին գիւ-
ղին չորս կողմէն, Երեցանց, Գարա-
պէլայնց, Տէրտէրենց և Գաթրճեանց
մարազներէն մէկէն հրգեհն փայե-
ցաւ, ամբողջ գիւղը թանձր մուխով
մը ծածկուեցաւ : Այն ատեն սոսկալի
տեսարանը սկսաւ. կիներ, մանուկներ
սկսան աղաղակներով տուններէն դուրս
խուժել և կուզէին գիւղէն ալ դուրս
ելնել բայց դահիճները գիւղը շղթա-
յի տակ առած կը սպասէին ու ահա
հոգ էր որ շուներու պէս յարձակե-
ցան անգէն ժողովրդին վրայ, բռնած
նին մերկացուցին, կոշտաբեղին, պղը-
ծեցին, գիմազորող սպաննեցին : Այս
ջարդէն ազատուողները լեռը փախան.
բայց հոն երեք օր անօթի և կիսա-
մերկ թափառելէ ետք, չորրորդ օրը
զիւղ եկան և իրենց բնակարաններուն
աւերակներուն վրայ շնորհիւ վեհա-
փառ Սուրբանին կատարեալ անդոր-
րութիւն կը մօյլեն, վառ զի քաղա-
քէն միայն երեք հատ ոտական զի-
նուր գալով Քիւրտերը ցրուեցին.
կերտի թէ հրամանին պայմանաւոր
լրացած էր. բայց չայրուած տունե-
րուն ալ մինակ չորս պատերը մնացած
էին :

Այսօր ձեռքերնիս ծոցերնիս դրած,
ոմանք մեր սիրելեաց մահը կ'ողբանք
այլ եւս մեր մահը բանի տեղ չդնելով
և ոմանք ալ ապագայ մահէն սարսա-
փահար, անոր կ'սպասենք. օգնու-
թիւն, եղբայրներ, օգնութիւն : Գեռ
գիւղին ժողովուրդը ամբողջապէս լեռ-
ներէն չէ հաւաքուած, որով մահերու
թիւն անյայտ է : Նշանաւոր անձերէ
չարաչար նահատակուողներէն մէկ
քանին յիշեմ. Թակուր Ծառուկեան,
վարդան Գուշուկեան, Մ. Թովհանէս
Խէչիմեան : Այնքան հարուստ ընտա-
նիքներ հիմա յարդի մարագներու
մէջ կը պառկին ցրտահար, կաղի թի-
թեղի մէջ ապուր կ'եփեն և կուտեն.
չատ անգամ ան ալ կը պակսի :
Այս ամենին մէջ մանաւանդ սա
դէպքը շատ յուզեց զիս. կը գրեն
թէ Ալթըզկանեանց տնէն Տիկին Սա-
րաֆեան երբ կը տեսնայ որ իր գե-
ղեցիկ Հոսիփիմէ աղջիկը գազանները
բռնած լկել կուզեն, բազկատարած
աղջկան վրայ կը փռուի սուրի ու բրի
հարուածները արհամարհելով. իսկ
գազանները երբ կուզին մայրը կաշ-
կանդել կապել, անդին ճարպիկ աղջի-
կը շուտով անյայտ կը լուայ, պատիւը կը
փրկէ, սակայն մայրը մահամբձ է.
ո՛հ, մայրական ի՞նչ վսեմ անձնուիրու-
թիւն :
Մօտակայ գիւղերէն հասած լու-
րերը սարսափ կ'ազդեն : Ս. Նշան
վա՛քի ոչխար ու արջառնները տարած
են. Զաքարի և Ուսի և մեծ ու փոքր
Արմտան գիւղերը կողպուած են :
Հաղարիկ գիւղին բոլոր ջորիները
տարեր են. բնակիչները յետին ծայր
թշուառութեան մատնուած են : Եփ-
րատէն անդին գտնուող հայ-հոռոմա-
բնակ Հովուս գիւղը հիմնովին կողպու-
ած են և շատ մը օրիորդներ իրենց
հետ տարած են մինչև Միճուր լեռը :
Միւս հայաբնակ գիւղերու վիճակը ձեզ
յայտնի է :
Հրգեհնէն ու սրի բերնէն հաղիւ-
ազատեցանք, ձմեռը վրայ հասաւ,
սոսկալի ցուրտ կընէ. մերկ ենք, պի-
տի սառնիք եթէ օգնութիւն չհասնի
մեզ : Մեր ալիւրները և բոլոր ձմրան
համար պատրաստուած ուտելիքները,
մինչև անգամ վառելիքայտը թշնա-
մին անխնայ կողպուեց այրեց, մեր
խեղճուկ բնակարաններն աւերակ
դարձուց, մեր Ս. Եկեղեցւոյ դռներն
խորտակելով երեք օր երեք գիշերախո-
ռի վերածեց, սեղանները ապակիներու
թեմամբ պղծեց. ա՛հ, ո՞ր մէկը գրեմ
և ի՞նչպէս ամարձակիմ գրել : Օ-
րիորդներուն և կիներուն վրան գոհա-
րեղէն փնտաւելու համար ամբողջովին
կը մերկացուէին. ու կը պղծէին : Այս
ամենքը կատարեցին անիծեալ Քիւր-
տերը երեցս անիծեալ ծպտուած զօր-
քերու աջակցութեամբ :
Լսեցէ՛ք, եղբայրներ, ու արտա-
սուեցէ՛ք մեր վիճակին վրայ : Երանի՛
ձեզ որ ազատ երկրներ կը գտնուիք.
Երկինք ու երկիր դղրդեցան, քարե-
րը աղաղակեցին և դեռ քրիստոնեայ
Եւրոպայի սիրտը չարժեցաւ : Ի՞նչ
կրնն մեր գործիչները Եւրոպայի
մէջ : Մեր բողոքները կը ներկայա-
ցուեն և Եւրոպային : Արդեօք մենք

ալ մեր ողբալի վիճակին ճշմարտութիւնը ապացուցանելու համար Սուլթանին պէս մեր պատուոյն վրայ երգում ընելու ենք։ Բայց թիւրքերը ալ պատու թողուցին մեզի։ Բոլոր հայաբնակ գիւղեր սրտաճմբկեցաւերու մէջ կը մորմոքին։

Ո՛վ արդարութիւն, շուտով հասիւր։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԽԱՐԵՐԴԵՆ

Հետեւեալ տեղեկագիրը Խաբէրդի Հայերի Առաջնորդարանէն դրկուած է Կ.պօլսի պատրիարքարանց։

Ամենապատիւ

Սրբազան Պատրիարք Հայր.

Ստացայ Ձեր Յրբազնութեան 6 նոյ. թուակիր պաշտօնական հեռագիրն, որ կը վերաբերէր մեր նուաստութեան մատուցած հրաժարակաւին։

Հեռագրաւ Առաջնորդական պաշտօնէ հրաժարիլ հետեւեալ պատճառաւ էր. վասն զի դաւիթ վերահաս վտանդի առաջին առնելոյ համար հարկ անհրաժեշտ էր այս հրաժարակաւին։

Ահաւասիկ գաւառին մէջ տեղի ունեցած կոտորածն և աւարառութիւնը։

Վիճակին Ուլու օվայի և Գուզու օվայի ընդարձակ դաշտերուն վրայ շինուած 53 հայ գիւղօրայք հիմնովին այրեացաւեր ըրին, բնակչաց ամբողջ ստացուածքն կողոպտեցին, Ս. Եկեղեցիք քանդեցին, սրբազան անօթներն վերցցին, տաճարները խորտակեցին, շատերու կեանք զրաւեցին, քահանայից դասն նահատակեցին և բազումք առ ահի մահմետական զենն ընդունեցին. մնացեալ ժողովուրդն մերկ, նօթի, պաշարած լինելով Առաջնորդարանս լալագին աղաղակներով ապաստանարան կը խնդրեն և չմեռնելու համար հաց. թո՛ղ որ անդին արախողիտը եղած են հազարաւորներ, որոց թիւն դեռ չ'կրցինք առնել և շատ կուսանք առեւանգուեցան, և հազարաւոր ոսկիներ ունեցող մեծատունք կը մուրան այսօր սուրեայ չորաբեկ հաց մը գտնելու յուսով։ Ժողովրդեան այս ամենաթշուառ կացութեան վերայ չկրնալով համբերել և զանոնք սա ձմեռային միջոցին պատասպանել, որովհետեւ կարողութեւնէս խիստ շատ վեր էր, և թէ ի՞նչ վարող եմ՝ ընել այսքան հոծ բազմութեան մը, որոնք դաշտին երեսն ցուրտ հողի վրայ ցրուած կը վիտան, բոլորովին մերկ, բոլորովին քաղցած։

Բ. Արշաւանքն հասան մինչ ի Խարբերդ, պաշարեցին Ս. Յակոբ թաղն՝ որ մի միայն Հայ բնակիչներէ և պատուաւոր գերդաստաններէ կը բաղկանար, ինչպէս նաեւ միւս թաղերն. այս թաղ իսպառ բնաջինջ ըրին, ոչ եկեղեցի, ոչ վարժարան և ոչ մարդոց բնակելու բնակարան մը մնաց, մեռեալներու և սպանեալներու զիւղներն վտարեցին և դաշտերու վրայ կոխան լինելէ զինի դաւանաց կերաւ։

Կուր եղան, վասն զի սարսափելի յարձակումէն և սպաննութիւններէն կարելի չէր ամփոփել զանոնք և թաղել։ Քահանայից ոմանք արդէն չարաչար կերպիւ նահատակուեցան. ո՛հ կը սոսկամբ և կը զարհուրիմք այս չարչարանաց նկարագրութիւնն ընել, զի ոչ սիրտ կը դիմանար և ոչ աչք որ տեսնէր ու չ'արտասուեր։ Յիշեալ կրօնաւորներէ ոմանք ալ թէ՛ առ երկիւղի և թէ՛ բռնութեամբ գերծելով իրենց մօրուան մահմետական զենին յարեցան. այժմ գիւղօրէից մէջ չ'կայ ոչ եկեղեցի, ոչ վարժարան, ոչ քահանայ և ոչ բնակարան, ամենեքեան փշրեցան իբրեւ սարդի սոտայն։

Ի վերայ այսր ամենայնի, գաւառիս այն չորս Ս. մենաստանները՝ որ դարուց ի դարս կը մնային, այս նուիրական վայրեր՝ որոց մէջ հազարաւոր թանկագին մասունքներ ու ծանրագին սպաններ և հնութիւններ կը պարունակուէին, բոլորովին կողոպտեցին և չէնքերն հրկիւզեցին, և այժմ միայն անոնց մոտած որմերն կ'երեւին. կը յաւելումք նաեւ թէ փափազեան Տ. Յովհաննէս Դ. վարդապետն որ իբրեւ հիւր կը մնայր Դատմայ Ս. վանուց մէջ, զսա եւս յետ այնքան չարչարանաց ու տանջանաց կը յօշոտեն իւր ծառային և վանուց պահապաններուն հետ։

Այլ ո՛րքան գրեմք, Սրբազան Հայր, չէ կարելի եղած սոսկալի աղէտն նկարագրել. այս միայն կ'ըսեմք թէ կորուստը շատ մեծ է և քնասը աւելի շատ, զի նմանը չ'տեսնուած դէպքեր տեղի ունեցան ո՛չ միայն գաւառիս, այլ և շրջակայ գաւառներու մէջ։

Իրաց այս վիճակին մէջ, Սրբազան Հայր, անմիջական դարմանի պէտքն խիստ զգալի եղած է, և մենք եւս օր հասական վիճակի մէջ եմք. հետեւաբար չ'կրնալով այս սարսափելի պատուհասին թեւ ու թիկունք լինել, հրաժարականաւ խնդրեցինք սորա դարմանն։

Արդ մնացեալ ժողովուրդն՝ ինչպէս ըսինք, դաշտերու վրայ և լեռանց անձաւներու մէջ բացօթեայ կը մընան, մեռնելու վիճակին հասած են և պիտի մեռնին և թէ անմիջապէս չ'հոգացուի։

Կ'աղաչեմ, Սրբազան Հայր, որ այս դառնաղէտ կացութեան վրայ վեհ. Կայսեր գթութիւնն հայցէք, որոյ ողորմութեան ու գթութեան ապակնած են իւր հպատակ ծառաներն։

Տեղեկագրելով զայստիկ Ձեր Բարձր Սրբազնութեան և սպասելով Ձեր բարձր հրամանին,

Մնամ ամենախոնարհ որդի Ամենապատուութեան Ձերում

(Ստորագրութիւն)

ԿՆՏՐՈՍԻ ԵՐԿԻՐԴ, ՁՄԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ձմեռնէն անցնող մի ճամբորդ նոյ. 16/28ին գրած է մեզ հետեւեալը։

Նամակիս թուականէն 2 օր առաջ, Այսլանի երկաթուղիի գծին վրայ հա-

կող Մշեցի հայ գործաւորներէ մին մօր, թուած գտնուած է. կըսուի թէ Գուրա ընկերներն են սպաննած, ընկերութիւնը ձեռնարկած է քննութեան. երկաթուղիի գծին վրայ աշխատող բոլոր Մշեցիները վախերնուն կուգան Չմիռն։

Այստեղ ալ ժողովրդին մէջ կոտորածի վախը կը տիրէ. շատեր ալ յոյսերնին կը դնեն տեղս գտնուած նաւատորմին վրայ և կըսեն թէ հոս կոտորած չըլլար։

ԿՈՏՈՐԱՄԵՆՈՐ ՆԻ ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԹԻՐԻՔԻԱԻ ՄԷՋ

Կ.պօլսէն գեկու. 9ին հաղորդած են «Թանձին» թէ Լիբանանի Տիւրքիներն մէջ մեծ շարժում կը նշմարուի։

— Վերջերս սկսած են ընդհատուիլ Հայաստանի ներսերէն դաւիթ լուրեր. ըր. Հաւանօրէն ձիւները ճանապարհը բռնած և հաղորդակցութիւնները դժուարցած են. խեղճ ժողովուրդը որ անտուն և անհաց մնացած էր, ի՞նչպէս պիտի գիմանայ այժմ նաեւ ցուրտին։ Այդ վիճակի մէջ գտնուող թըշուառների թիւը 1/2 միլիոնի կը հասնի, ըսած էր Ս. Պատրիարքը իտալական դեսպանին հետ վերջերս ունեցած տեսակցութեանը մէջ։

— Մօտիկ տեղերէն կոտորածի լուրերը անպակաս են դարձեալ. Նոր կոտորածներ եղեր են Էնկիւրիի վիլայէթին մէջ Վէլիի Բէօբրիւ. Սուն. կուրու և Զօրու. Կեսարիաի մօտ Յոյներ սպաննուեր են։ Արապկիրի մէջ մի քանի նշանաւոր Հայեր իրենց կեանք ազատելու համար իրենց բոլոր ունեցածը տալէ յետոյ ստիպուեր են նաեւ մահմետական դառնալ. Ամեն կողմէ Ամեն. Իզմիրեան պատրիարքին դիմելով պաշտպանութիւն կը հայցեն. բայց Ս. Պատրիարքը ի՞նչ կրնայ ընել այս վիճակի մէջ. կը դիմէ դեսպաններին իրենց քաղաքական պաշտպանութիւն հայցելու համար և կը դիմէ ընդհանուր Հայերին իրենց նիւթական օգնութիւն խնդրելու համար։

— Խաբէրդէն մեզ հաղորդուած մի նամակէ կիմանանք որ քաղաքի Ս. Յակոբ թաղին մէջ, սկսելով Տէմիր-ճիողլունց տունէն մինչեւ Սէրայի կէտիկը բոլոր կողմերէ միտի նարներն տունը, 150 տուն կողոպտուած և բոլորովին այրուելով մոխիր գարծած են։

— Սերաստիաի մէջ ուր անկարգութիւններն սկսան նոյ. 12ին և տեւեցին 7 օր, վերջին լուրերին նայելով, 1200 Հայ և թիւրք սպաննուած են։

ՊԱՀԱԿ ԾՈՌԵՆԱԿՆԵՐԻ ՖԵՐԻՄԱՆԸ

Ինչպէս հրատարակած ենք նախորդ թուով, վեց մեծ պետութիւններ Կ.պօլսի դեսպանատուններին երկրորդ պահակ չոգենաւաների ծառայողներն են և մանկու իրատէն ելած է

արդէն Սուլթանէն. Տէրութիւնները որոշեր են որ այդ մարտանաւերին ներս մտնելուն մի ցոյցի կերպարանք չտրուելու համար՝ անմիջապէս չորթադրեն իրատէն, այլ մէկիկ մէկիկ կանգան, ժամանակներ ներս մտցունեն զանոնք և ոչ թէ խմբովին։ Լրագիրները դրածներին նայելով, Տրիաւտանգլիական թօրփլաւոր աղաւաւը չորեքշաբթի օր ճանբայ ելած կը լինի Սալոնիկէն. նոյնպէս և իտալական Արքիմէտ լրատար չոգենաւը նոյն օր ճանբայ ելած կը լինի Կ.պօլսի մտնելու համար։

Այս խնդրի մէջ ուսական դիւանագիտութիւնը յաղթանակը տարաւ, որովհետեւ դեսպան Նէլիտովի տեսակցութեան վրայ էր որ Սուլթանը ստիպուեցաւ զիջանիլ ստորագրելու։

ՔԻԻԶԻԻՔ ՍԱՅԻՏ ՓԱՇԱԻ ՄԻՋԱԴԻԳԼ

Սայիտ փաշան, ինչպէս գրած ենք նախորդ թուով, համաձայնեց Վերջապէս անգլիական դեսպանատունէն ելնելով իր տուն վերադառնալու հետեւալ պայմաններով. Ա. Ապահովութեան և ազատութեան երաշխաւորութիւն Սայիտ Քիւլիւրի և իր ընտանիքի համար։ Բ. Օսմանեան երկրին մէջ իրեն ուղած տեղը բնակելու ազատութիւն. Գ. վարչական սեւէ պաշտօն մերժելու ազատութիւն. Դ. ցկեանս իրեն ամսական 9,125 ֆրանք թոշակի վճարում։

Սուլթանը ընդունել է այս պայմաններ, Ղուրանին վրայ երգուելով որ պիտի կատարէ պտոնք։ Նաեւ մի դուժար ալ նուէր տուեր է Սայիտ փաշային։ Սայիտ փաշան ալ փոխարէն խոստացեր է որ թիւրքիւնէն դուրս չենէ։

ՃԻՏՏԷԻ ՎԻՃԱԿԸ ԵՒ ՀԻԻՊԱՏՈՍՆԵՐԻՆ ՎՐԱՅ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նոյեմբեր 25 թուականով Ճիւտէն եկած լուրերը կիմացունեն թէ Մէտինէէն Մէքքէի նաւահանգիստը տանող ճամբան անապահովութիւն կը տիրէ այս վայրկեան և Ճիւտէն Մէքքէի երթալու համար անգամ կաւաւաններին մի մի զօրագունք կընկերանայ։

Մէքքէի մահմետական ուխտագնացութեան ժամանակը մօտեցած ըլլալով՝ Պէտուլնիների և թիւրք իշխանութիւնների յարաբերութիւններին ձգտումը մտաւանջութիւն կը պատճառէ ուխտաւորների վիճակը վրայ եթէ այդ ձգտումը զեռ երկար տեւէ։

Թիւրք կառավարութիւնը փափաքելով Սահաֆի Պէտուլնիներին ըստիպել որ իր ձեռք յանձնեն վեց ամիս առաջ Ֆրանսայի, Ռուսիայի և Անգլիայի հիւպատոսներին դէմ եղած ոճրի հեղինակները, շատեր ձերբակա-

լած է, որոնց մէջ են նաեւ Պանիթ-
Մալիթները ցեղապետները :

Սահաֆի ցեղը մեծ Շէրիֆին ա-
ռաջարկած էր յանցաւորները յանձ-
նել անոր, բայց փոխարէն իր կողմէ
նշանակուած երեք պատանդ առնելով
ոչ Շէրիֆը և ոչ ալ պատանդները
այդ սակարկութիւն ընդունելու տրա-
մադիր չեն երեւցած :

Կըսուի թէ թիւրքերին նորերս
բրաժ բազմութիւն ձերբակալութիւն
ներին իբրեւ վրէժ՝ Պէտուիները այս
պահուս կընային երկու երեք Եւրո-
պացի իրենց ձեռք անցունել իբրեւ
պատանդ : Ասոր համար է որ թիւրք
իշխանութիւնները ուրիշ ատենէ աւե-
լի խտուր կ'արգելին հիմա Եւրոպա-
ցիներին ճիւղտէ քաղաքէն դուրս ել-
նել :

Արդարեւ վեց ամսէ աւելի անցաւ
ոհրէն ի վեր, բայց թիւրք կառավա-
րութիւնը դեռ բան մը չէ ըրած : Ե-
րեք պետութիւնները մինչև հիմա դի-
ւանագիտական ճնշում մը միայն բա-
նեց : Եւրոպական գաղթական
նութեան մէջ կարծիք կը յայտնեն
թէ Եւրոպական պետութիւնները
պէտք է որ ֆիսսի հատուցումը պա-
հանջեն և դորձը վերջացած համարին
որպէս զի Հիճազ վերջապէս իր կա-
նոնաւոր վիճակն առնէ, կամ թէ ոճրի
պատասխանատու անձերի պաշտօնան-
կութիւնը պահանջեն, վասն զի տա-
րակոյս չլիբձներ որ մեծ Շէրիֆը
այդ գործի վրայ շատ լաւ տեղեկու-
թիւններ ունի և իր ապահովութեան
համար խոհեմութիւն է ատոնք իմաց-
նելը :

ՆՈՒՐԱՏՈՒՄԻ ԹԻՒՆՆԵՐ «ԱՐՄԵՆԻԱ»ԻՆ

Շնորհակալութեամբ կը հրատա-
րակենք Արմէնիային նպաստելու հա-
մար մեզ հասած հետեւեալ նուիրա-
ւորութիւնները :

Նիւ Եորքէն Յ. Ա. 20 տուր, Պ.
Հ. 10 տ. Տ. Տ. 5 տ., Պ. Հ. 5 տ.,
Թ. Թ. 3 տ., Մ. Տ. 2 տ. և Յ. Հ. 1
տ. գումար 46 տուր (322 Ֆր. և 85
սնթ.) : Նոյն տեղէն Յ. Ա. 10 տուր :
***էն Հ. Յ. Միութեան Բ շրջանակի
Դ. օգնող խումբէն 27 բուրձի (71 Ֆր.
և 55 սնթ.) : Բաւառիայէն Տ. Մ. Տ.
Դալտան 40 Ֆր. : Թրանսիլանիէն
Մանգ Պալտուր 30 Ֆր. : Լոնտոնէն
Տիար Մինաս 2 երազ, խմբագրապետ
L'Arménie Arménia. 20 Ֆր. : ...էն
Ս. Պ. Դ. « Հայ Միութեան պաշտպա-
նողական և նպաստամատոյց խումբ »-էն
10 Ֆր. : Եգիպտոսէն Ս. Դ. Պ. 6 Ֆր.
և 10 սնթ. և Մօնթալիէն Ս. Ա. 5
Ֆրանգ :

ԹԻՒՐԳԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անդրիանուպօլիսի զօրաբանակէն 3
թիւրք զօրապետներ փախչելով ա-
պաստաններ են Աթէնք : Հիւսնական
կառավարութիւնը կը մերժէ յանձ-
նել զանոնք թիւրք կառավարութեան :

— Անցած ուրբաթ օր երբ Սուլ-
թանը սէլալըդի արարողութենէն
յետոյ մղկիթէն դուրս կենէր, թըր-
քական հագուստով մի մարդ որ ձեռ-
քը մի աղբրագիր բռնած էր, յաջո-
ղեցաւ զօրքերի շղթայն խզելով մօտե-
նալ Ապտիւլ-Համիտի կառքին : Մար-
դը իսկոյն ձերբակալուեցաւ Ապտիւլ-
Համիտ լախէն գեթ դեղին կտրած էր :
Չյայտնուեցաւ թէ ի՞նչ գրուած էր ա-
ղբրագրին մէջ :

— Կ.պօլսէն կիմացունեն թէ Բ.
Դուռը նախարար չկենար ալ՝ գիշեր
ցերեկ պալատը կանցունեն ուր ան-
դադար խորհրդակցութիւններ կը
լինին :

— Վանի և Սեբաստիայի անգլիա-
կան նորընտիր հիւպատոսները, Տեարք
Ուլիւրման և Պիլման, ճանաչեց ելած են
Կ.պօլսէն իրենց նոր պաշտօնատեղեր
երթալու համար : Երբ խորհրդի
հիւպատոսն ալ նշանակուի, հայկական
վեց նահանգներին մէջ ալ Անգլիա իր
ներկայացուցիչներ պիտի ունենայ
ինչպէս որ նախատեսուած էր բարե-
նորոգումներ ծրագրին մէջ :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայի քաղաքին մէջ մի այն-
պիսի սոսկալի փոթորիկ եղեր է զեկտ-
մի երկուշին և գիշերը որ շատ խա-
նութիւններ վրայէն ցուցատախտակնե-
րը և տանիքներէն կղմնտնները խախ-
տելով թռուցեր և պատուհաններ
ապակիները կտրտեր է : Մի քանի
անձեր վիրաւորուած են :

— Պէրլին քաղաքի ժողովրդագ-
րութիւնը կատարուելով հասկցուած
է որ 1,674,115 բնակիչ ունի այժմ
որոնցմէ 797,186ը արական և 876,
929 իգական սեռէ են : 1890ին եղած
ժողովրդագրութեան հետ համեմա-
տելով, հարիւրին 6 աւելցեր է ժողո-
վուրդը 5 տարին մէջ :

— Պուրէշի Քնարերգական
Թատրոնը այրուեր է : Եղած վնասը
500,000 Ֆրանգի չափ է : Բարեբաղ
դապէս անձի կորուստ չէ եղած :

— Պուլկար կառավարութիւնը
Պուլկարի տեսարաններէն 100ի
չափ պարունակող մի պատկերատետր
(album) պատրաստել կուտայ որ Զա-
րին և Զարուհին պիտի նուիրուի ի-
րենց թագապետութեան հանդէսին
առթելով առաջիկայ մայիս ամսին մէջ :

— Հունգարական կառավարու-
թիւնը կը պատրաստուի 1896 մայիս
ամսին Պուտաբէշի մէջ տօնելու հուն-
գարիտի հազարամեակը ազգային
մեծ հանդէսներով և պատմական, ա-
ռեւտրական ու արւեստագիտական
ցուցահանդէսով մը :

Հանդէսների ծրագիրը կը պա-
րունակէ մաճառ նոր խորհրդարանի,
պատմական թանգարանի մը բացման
հանդէսները և Բօրդ.առ. Ֆէր ջրանց-
քի հանդիսաւոր բացումը : Ասկէ վատ
տեղի պիտի ունենան նաեւ բազմաթիւ
համաժողովներ և ընդհանուր տօնա-

խմբութիւններ պիտի յիշեցունեն 896
թուականին Արքայի Հունգար ազգը
հիմնելը, որ տասը դար յուզուած
կեանք մը վարելէ վերջ՝ կրցաւ պա-
հպանել իր նախնական սահմանները :

Պատմական ցուցահանդէսը պատ-
մութեան այդ երկար էջին վրայ մի
տեսակ մեծ փայլ պիտի աւելցունէ.
Հապալուրկի տան թանգարանները և
հոշակաւոր հաւաքածոյներն ալ ի ցոյց
պիտի դրուին այդ հանդէսի մէջ : Աս-
կէ վատ Սուլթանը համաձայնեցաւ
Կ.պօլսի կայսերական գանձէն Պուտա-
բէշը զրկելու հունգարական ծագում
ունեցող բազմաթիւ թանկագին իրերը :

Արուեստագիտական ու արեւտրա-
կան ցուցահանդէսը, որ 500,000 քա-
ռակուսի մէթր տեղի վրայ պիտի շի-
նուի և որի շէնքերը այդ տարածու-
թեան զրեթէ քառորդը պիտի բռնեն,
ուսումնասիրութեան շատ շահե-
կան նիւթեր կը խոստանայ Սէն-Դէ-
զիէնի հին միապետութեան արդի
տնտեսական զարգացման վրայ :

— Բօթիէն. Պաթուսէն և Սեւ ծովի
ուրիշ նաւահանգիստներէն ցաւալի լու-
րեր կուգան : Շարունակ մի քանի օր
Ջրհեղեղի պէս անձրեւ տեղացեր, գետե-
րը յորդեր, լեռներէն հեղեղներ իջնալ
և երկաթուղիի գիծերին վրայ վնասներ
պատճառել են որոնց գումարը մի քանի
միլիոններ կը հասնի : Բոլոր երթուե-
կութիւնները ընդհատուել են, հեռագ-
րական թելերն ամեն տեղ կտրուել, քա-
րերի և տիղմերի ահապիւն կոյտեր իջնալ
ծածկեր են երկաթուղիները և քչեր տա-
րեր են նաեւ չողեկաւաքերին անցնելիք
կամուրջները : Ռիոն գետը իրեն վրայ
գտնուող գրեթէ բոլոր կամուրջները
փլուցեր տարեր է : Շարաթներով անըն-
դհատ աշխատանք պէտք պիտի լինի որ
Բօթիէն թիֆլիզ տանող ճանապարհը
կարգի մտնէ : Կիմացունեն նոյնպէս թէ
Կուր գետը և Կովկասեան մի քանի ուրիշ
գետակներ յորդելով ողողեր են : Բօթի-
էն Պաթուսէն քաղաքները ներսի քաղաք-
ներին հետ փոստով կամ հեռագրով ունէ
հաղորդակցութիւն ունենալէ զրկուել են
բոլորովին : Բօթիէն մանաւանդ շատ վնա-
սուել է. Ռիոն գետը թուրքերն ու պա-
տուարները կործանելով ողողեր է ամբողջ
երկիրը : Կովկասեան պարանոցը, որ 1900
հազարամէթրի չափ տարածութիւն ունի,
բոլորովին ծածկուելով ջուրին տակ :

— Օտէնաէն կիմացունեն «Թայմզ»ին
թէ պուլկարական զօրաբանակէն 50ի չափ
սպայներ հարաւային Ռուսիայի մէջ բա-
նակած հեծեալազօրքերի թնդանթաձիգ
և հետեւակ զօրքերի գունդերին մէջ
կընդունուին : Այս իրողութիւն Պուլկարի
և Ռուսիայի իրար մօտենալուն մի նշան
կը համարուի :

Պուլկարի նորածին Կիւրեղ իշխա-
նի կաթոլիկ եկեղեցիին համեմատ մը
կրտու թիւը ճիշդ այն ընդունի որ պուլ-
կար ժողովուրդը անհամբերութեամբ
կըսպանէ գահաժառանգ Պօրիս իշխանին
պուլկար եկեղեցիին մէջ մկրտուելուն,
բաւական իրարանցում պատճառել է
Սուպանիէն մէջ և մինչեւ իսկ կառա-
վարութեան անդամներին միջեւ : Հարկ
եղեր է որ նախարարապետ Տ. Սթըլլօֆ
Սուպանիէի անդամներին մէջ գումարումն
մէջ նորէն վստահացունէ թէ իշխանը
հաստատապէս որոշած է իր գահաժա-
ռանգ զաւակը սղգային կրօնքին մէջ
մեծցունել :

Արդէն սկսել էր լուր տարածուիլ թէ
կառավարական գրութիւնն ու անձե-
րը պիտի փոխուին բոլորովին, թէ չու-

տով մի նոր նախարարութիւն պիտի
կազմուի որի մէջ պիտի մտնեն Տ. Ռա-
տուլաօֆ հակառուս ազարականը և Տ.
Կրէքօֆ՝ Սթամպուլօֆի ամենահաւա-
տարիմ աշխատակիցը : Այդ լուրերը ազ-
դու կերպով կը հերքուին կառավարա-
կան շրջանակներէն :

— Աթէնքէն կիմացունեն որ Նրես-
փոխանական ժողովի նստաշրջանը բա-
ցուածին պէս, որ հաւանորէն 1896 յու-
նուարին մէջ կը լինի. ծովային նախարար
Տ. Նիքոլա Լէվիտիս մի ծրագիր պիտի
ներկայացունէ հիւսնական նաւատորմի
վերանորոգութեանը համար : Այդ նա-
ւատորմի որ կը բաղկանայ Ֆրանսիայի
մէջ շինուած 3 զրահաւորներէ, մի քանի
փոքրիկ մարտանաւերէ և Թօրփիլաւոր-
ներէ, այժմ հինգաձեւ պակասաւոր մի
վիճակի մէջ կը գտնուի, այնպէս որ գոր-
ծածութեան գրեթէ անյարմար դար-
ձած է :

Մովսիսի նախարարը իր ծրագրի գոր-
ծադրութեան համար մի առաջարկ պի-
տի ներկայացունէ որով կարելի կը լինի
պէտք եղած դրամը նոյն իսկ Յունաս-
տանի մէջ ձարել, առանց արտաքին փո-
խառութեան դիմելու : Նախարարը կը
յուսայ թէ մէկ ու կէս միլիոն տրախմին
կը բաւէ յունական նաւատորմի մը քիչ
ժամանակէն պատերազմի պատրաստ վի-
ճակի մը մէջ դնելու համար :

Այսու ամենայնիւ, ծովային նախա-
րարութեան գործերին այնպիսի ազդու-
ն և բոլորովին նոր մի մղում տրուած է որ
ցոյց կուտայ թէ Արեւելքի ներկայ կա-
ցութեան վտանգներին դէմ պատրաստ
տութիւններ ընելով զբաղուած են :

— Իտալացիները Հապէշիտանին (Ա-
պիսինիա) մէջ մի պարտութիւն կրեցին
դեկտ. 7ին : Ռաս Մաքսիէն յանկարծա-
կիւ բերելով զօրավար Արիմօնտիի հրամա-
նատարութեան տակ գտնուող իտալական
զօրաբաժնէն մի գունդ որ Թօգլիու գեղ-
դապետի հրամանատարութեամբ բաւա-
կան առաջ անցած էր և ետ քաշուելու
համար զօրավար Արիմօնտիէն իրեն զոր-
կուած հրամանը ճանապարհին ուշանա-
լով չէր կրցած հասնիլ ժամանակին, մի
կատարի կռիւ տեղի ունեցաւ Ապպա Ալա-
կիի մէջ ուր 1200 հոգի կորսնցուցին Ի-
տալացիները. ատոնց մէջ կային 17 սպայ
և 50 ենթասպայ : Հապէշներէն ալ շատ
մարդ մեռաւ. բայց անոնք 20 անգամ
աւելի բազմաթիւ էին, և հետզհետէ ուրիշ
Ռասեր ալ օգնութեան հասած ըլլալով
կրցան յաղթող հանդիսանալ : Իտա-
լական բանակին ընդհանուր հրամանա-
տար զօրավար Պարաթիէրի պէտք եղած
կարգադրութիւնները կանէ նոր ուժով
յարձակելու և վանելու համար թշնամին
իրենց արդէն գրաւած երկրներէն :

Իտալիայի Նրեսփոխանական ժողովի
եղեմական յանձնաժողովը 5 միլիոն
Ֆրանգի մի նոր վարկ տուաւ կառավա-
րութեան, Ափրիկէի մէջ այդ արշաւանքը
զօրացունելու համար : Ամսիս 18ին 3
վաշտ զօրք պիտի երթայ Իտալիայէն Ա-
փրիկէ, 2 վաշտ ալ 25ին, բազմաթիւ ռազ-
մամթերք իրենց հետ տանելով : Մի քա-
նի մարտանաւերի ալ հրաման տրուած է
Մասսուա երթալու :

ՅՆՈՐԷՆ—ԻՄԵԱԿԻՐ
Պ. ՓԱՐԱՌԻՆԻ
ՄԱՐՍԵԻԼԵ
Հայերէն տպարան Պ. Փարառիւր
Le Garant: François CARRIERE
Marseille.— Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Méilhan 44.